

Betoog 2^e kamer 10 september 2020 | Ronde tafelgesprek radarinstallatie Herwijnen Geachte Voorzitter, Geachte Kamerleden,

Herwijnen en gemeente West Betuwe maken zich terecht grote zorgen over alle stralingsbronnen. De militaire radartoren van Defensie of moet ik zeggen van de NAVO **kan niet** in Herwijnen. 6 moties zijn er inmiddels aangenomen. Vandaag gaat het om gezondheidseffecten maar de moties gaan verder dan dat. We weten dat de 83 vragen nog lang niet allemaal beantwoord zijn.

Gaat het om **vermeend** landsbelang en de discutabele weg van Defensie? Of staat de democratie, transparantie en het vertrouwen in de overheid centraal die de gezondheid van haar inwoners óók op lokaal niveau moet waarborgen. Ook al gaat het om grote belangen; het kan niet zo zijn dat alles kloppend wordt gemaakt en er maar 1 uitkomst mogelijk is. En militaire geheimhouding als een ondoordringbare barrière wanneer dat uitkomt. Dat de argumentatie flinterdun is, blijkt wel uit het feit dat het ministerie van EZK ook aan moet schuiven en het klimaatakkoord als landsbelang wordt aangevoerd.

Dat Herwijnen een bijzondere plaats is, is wel duidelijk. De twee oude burgerluchtvaart radarlocaties stonden al sinds lange tijd op de NAVO kaart van de Amerikanen. De beelden van de radar werd al decennialang doorgegeven aan Nieuw Milligen. Zou de reeds aanwezige infrastructuur tussen Herwijnen en Nieuw Milligen hebben geleid tot die tunnelvisie van Defensie zodat achteraf alles kloppend moest worden gemaakt? Het locatie onderzoek en het gezondheidsonderzoek kon maar één uitkomst krijgen.

Mijn betoog is terug te leiden op 4 hoofdthema's:

1. Alternatieve locaties

- Er zijn zeker alternatieve locaties en dit hele onderzoek rammelt. Het landsbelang is niet in gevaar indien Herwijnen niet zou bestaan, dus daarmee wordt het landsbelang oneigenlijk ingezet
- Wat is de eigenlijke reden? Is het makkelijk omdat er al een infrastructuur lag van de vorige radars naar het AOCS in Nieuw Milligen? Uit onderzoek is gebleken dat de oude radars hun beelden al doorgaven aan Nieuw Milligen. Maar dit argument is nooit openbaar gedeeld door Defensie!
- Er is al een tweede locatie waar een Smart L radar staat: in Hengelo bij Thales. Maak daar een deal mee zodat je tijd koopt om een nieuwe locatie eens goed voor te bereiden.

2. Geschiedenis Herwijnen en vergelijkbare case in Italië

- Herwijnen heeft zijn portie straling wel gehad sinds 1971 met 2 radars die daar stonden te stralen.
- In hoeverre is er bij de oude radars in Herwijnen ook **ioniserende röntgenstraling** vrijgekomen? Volgens een oud Holland Signaal medewerker, die ik heb gesproken was dat bij oudere radarsystemen vaak het geval.
- Is bekend dat er bij de oude radars gewerkt is met **radio-actieve stoffen** zoals Tritium en Prometium-147?
- In hoeverre valt uit te sluiten dat straling vanuit het verleden geleid heeft tot gezondheidsproblemen in de omgeving? ALS, Alzheimer, kanker, DNA schade maar ook andere hart- en spierziektes? Als ik in mijn omgeving kijk zie ik opmerkelijke zaken. Een uitgebreid epidemiologisch onderzoek zou veel

wetenschappelijke kennis kunnen opleveren.

- <http://stralingsleed.nl/blog/geeft-de-blootstelling-in-woningen-en-omgeving-met-ultrahoogfrequente-elektromagnetische-velden-uitgezonden-door-zendmasten-en-antennes-de-ziekte-als/>
- De Gezondheidsraad heeft haar onderzoek op 2 september j.l. gepubliceerd. De onderzoeksuitkomsten zeggen alleen iets over de potentie van de onderzochte elektromagnetische velden om de gezondheid te schaden. Of dat daadwerkelijk gezondheidsrisico's oplevert, valt op dit moment niet te zeggen. Tegelijk valt volgens hen het ook wetenschappelijk niet uit te sluiten dat er een verband is met kanker, vruchtbaarheid bij mannen, zwangerschapsuitkomsten en geboortefwijkingen.
- Wat opvalt, is dat de Gezondheidsraad het onderzoek van Luna (2019) naar het verhoogde risico op ALS door hoog frequente straling **niet verwerpt** (dit in tegenstelling tot TNO), maar alleen geen conclusies kan trekken op basis van 1 onderzoek. Vanuit 8 proefdieronderzoeken is een verhoogd niveau van neurodegeneratie van hersenweefsel (ALS) te zien en concludeert ze dat voor het frequentiegebied van 700-2200 MHz (gebied van de oude radars maar ook Smart L !) effecten mogelijk zijn!
- Ik ben geschrokken van de onderzoeksresultaten van de militaire radar in Potenza Picena in Italië.

Waarom wordt dit onderzoek (gepubliceerd in september 2019) door TNO en ICNIRP buiten beschouwing gelaten?

Hier is binnen een straal van 15 km uitgebreid onderzoek gedaan met verbijsterende conclusies van een **significant verhoogd risico op kanker en hart- en vaatziekten**. Een resolutie is ondertekend door 18 hoogleraren en doctoren.

- https://www.avaate.org/IMG/pdf/Resolution_on_the_radar_in_Potenza_Picena.pdf ○ https://www.researchgate.net/publication/338019497_Increased_risk_of_cancer_and_heart_disease_s_due_to_the_exposure_to_the_radar_EMF_among_the_population_of_Potenza_Picena_Italy_1986-91

3. Blootstellingslimieten Herwijnen en gezondheidseffecten

• Nederland gaat 10 x soepeler (28-61 V/m i.p.v. max 6 V/m) om met hoog frequente straling dan veel omliggende landen in Europa en daarbuiten; de smart L radar zou in veel Europese landen al niet

kunnen staan. ○ <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2018-11/Comparison%20of%20international%20policies%20on%20electromagnetic%20fields%202018.pdf>

- De kritiek m.b.t. **de schijnveiligheid** die de ICNIRP biedt, wordt steeds groter. De Gezondheidsraad adviseert om de nieuwste ICNIRP richtlijnen in Nederland te gebruiken als basis voor het blootstellingsbeleid. Omdat niet uitgesloten kan worden dat ook blootstelling **onder** de nieuwste ICNIRP-normen de potentie heeft de gezondheid te schaden, adviseert de commissie om **voorzorg toe te passen** en blootstellingen zo laag als redelijkerwijs mogelijk te houden.
- De blootstellingslimieten in Nederland bedragen 1,5 V/m tot maximaal 3 V/m.
- Volgens TNO ontstaat in Herwijnen **meer dan 28 V/m als gemiddelde maximale stralingsbelasting**; dit is al **boven** de strengste blootstellingslimiet; dit is absurd en 10 x hoger dan de hoogste stralingsbelasting in Nederland.
- Het middelen van straling is vreemd. Alsof je in een rivier van gemiddeld 1 meter diep niet kunt verdrinken

en je in een ruimte met gemiddeld 70 dB geen gehoorschade kunt krijgen. De factor van wortel 1000 x zo sterk uit de ICNIRP 1998 is er om radars te laten werken maar dan wel op de voorgeschreven **veilige afstand** van 1.500 meter; piekvermogens van wortel 1000 zie ik niet meer terugkomen in de ICNIRP van 2020.

- Een radar werkt met pulsestraling en zeer hoge vermogens; dit is nodig om een radar te laten werken
- En als klap op de vuurpijl gaan de pieken van de Smart L radar alleen al tot een niveau van **108 V/m binnen bewoonbaar en openbaar gebied** op 450 meter afstand; **dit boven de blootstellinglimieten** waarop wordt gehandhaafd in Nederland.
- Agentschap Telecom grijpt in wanneer piekveldsterkten boven de 6 V/m worden gemeten; boven de 6 V/m kan apparatuur gaan storen en wordt de EMC richtlijn niet meer gewaarborgd. Moeten we dan vanwege gezondheid wel hogere piekveldsterkten accepteren?
- De KNMI radar heeft volgens TNO qua blootstelling geen enkel effect. Is het bekend dat de fabrikant van deze weerradar Selex SE een **veilige afstand tot publiek aanhoudt van 360 meter**. Dit zonder andere stralingsbronnen?
- Wat doen de verschillende stralingsbronnen bij elkaar qua blootstelling in V/m maar ook de verschillende **interferentie effecten** doordat bronnen op verschillende frequenties uitzenden?

4. Richtafstand van 1500 meter

- Volgens het TNO rapport blijft de piekbelasting op 1.500 meter afstand binnen de blootstellingslimieten van 28-61 V/m. Dit is overigens zonder de andere stralingsbronnen.
- Het is daarom ook niet meer dan logisch dat die 1.500 meter richtafstand **gerespecteerd** moet worden
- **Indien de Smart L kan afwijken van de 1.500 meter; voor welke radar zou de veilige richtafstand dan überhaupt nog gelden?**
- Defensie weet ook niet goed hoe ze de argumentatie moet onderbouwen; ze proberen maar wat!
- Dit alles geeft ons geen vertrouwen en is typerend voor hoe het hele proces is verlopen.

Herwijnen heeft zijn portie straling al gehad sinds 1971. Nog een extra radar zorgt voor een onevenredige en oneerlijke verdeling van straling in ons dorp. Herwijnen krijgt de volle laag en wordt disproportioneel belast (zie voorbeeld bijlage veldsterktemetingen). 8 gevallen van A.L.S. zijn hier bekend. Het mag nu stoppen! Straling is gevaarlijk.

Bijlage:

Locatie Broekgraaf 1 Herwijnen (foto Marcel van den Bergh | Volkskrant) met in de achtergrond windmolenpark Deil met 11 windmolens met tiphoogte 208 m. Indien de Smart L in Herwijnen goed kan functioneren, zit het Ministerie van EZK hier voor spek en bonen om te verdedigen dat de windmolens in Flevoland (op 21 km afstand en verder) gevaar lopen met de nieuwe Smart L radar op Nieuw Milligen!

Locatie Broekgraaf 1 Herwijnen met op 450 meter afstand met Smart L alleen: 108 V/m; toegestane veldsterkte 50 V/m voor de Smart L. Ter vergelijk meting 30 juli 2020 Gorinchem; hoogst gemeten veldsterkte 1,46 V/m; toegestane veldsterkte 61 V/m

<https://www.antennebureau.nl/straling-en-gezondheid/documenten/rapporten/2020/augustus/27/veldsterktemeting-gorinchem-2020>

Herwijnen 108 V/m